

A magyar irodalom párizsi lovagja

Virág Ibolya, a párizsi Albin Michel kiadó közép-európai szekciójának igazgatója sokat tett a századelő jelentős magyar íróinak (Krúdy, Kosztolányi, Bibó, Márai) franciaországi kiadásáért, s jó néhányuk művét maga fordította. Vele beszélgettünk a közép-európai, s ezen belül is különösen a magyar irodalom újabb keletű franciaországi fogadtatásáról.

– Szívmelengető felfedezés: Párizsban divat lett közép-európai, cseh, lengyel, litván és különösen magyar irodalmat olvasni. Mióta tart ez a kedvező hullám, s vajon mülö bolondériáról van-e szó?

– Remélem nem. Mindössze néhány éves múltja van ennek a divatnak, s a közép-európai térség irodalmának felfedezését aligha lehet elválasztani az ottani politikai változásoktól, az egykori zártkörű blokk kitarukozásától. Egy biztos, amikor jömagam 1980-ban letelepedtem Párizsban, még semmi jele nem volt ennek az érdeklődésnek. Elkézdtem házalni a különböző kiadóknál, ahol szent borzadályal bámultak rám: mit akar ez a magyar? De minthogy a franciák közismerten udvariasak és sosem mondanak nyíltan nemet, kérték, javasoljak néhány magyar és egyéb kelet-európai szerzőt.

Elkészítettem egy közép-európai sorozat tervét, ami akkor újdonság volt erre felé. Persze a kisebb kiadóknál próbáltam szerencsét.

– Kik szerepeltek a sorozattervben?

– A csehektől Bohumil Hrabal, a magyaroktól Krúdy és Esterházy Péter, lengyel részről pedig Kusniewicz. Ezekkel a szerzőkkel ismét csak házaltam, s nagy szerencsére erre az időre esett Mitterrand első magyarországi látogatása, s az akkori gyakorlatnak megfelelő kulturális csereprogramban szerepelt a magyarországi irodalmi művek francia megjelentetésének támogatása. A Harmattan kiadó kapott az alkalmon, s azt mondta: rendben, csináljuk meg a közép-európai tervet, s kezdjük mindjárt magyar művekkel, mert erre most állami szubvenciót adnak. Ekkor került be a kiadói tervbe Krúdy Gyula, N. N.-je, Bibó Istvántól a Kelet-európai kisállamok nyomora, Szűcs Jenő Vázlata Európa három történeti régiójáról, Grendel Lajos Puskalövése és Kemény István Magyarok munkások-ja. Itt Franciaországban igen kedvező fogadtatás volt a sorozatnak, más kérdés, hogy Pesten tomboltak. Az általuk kitalált pénzzel ugyanis nem

éppen az akkori kulturális vezetés szája ízének megfelelő könyvek jelentek meg. Gondolok mindenekelőtt Bibóra, Grendelre és Kemény Istvánra.

– Ezek szerint a '80-as évek közepére sikerült áttörni a falat. De hogy lett ebből divat?

– Az imént felsorolt könyveknek olyan sajtóvisszhangja volt, amit a nagy kiadók elirigyelték a viszonylag szerénynek számító Harmattantól, s ők is elkezdtek érdeklődni a térség iránt. Jömagam mégsem egy nagy kiadóhoz kötöttem akkor, hanem inkább a Soufflet-hoz, amelynél folytathattam a magam közép-európai irodalmi kalandozását. Sikertől becsempészni egy-egy új nevet – mint például a cseh Jaroslav Durychét –, de ilyenkor mindig vissza kellett menekülni az ismert szerzőkhöz – mint amilyen Hašek –, érthető módon, az üzleti haszon miatt. Persze a magyarok sem maradtak ki a sorozatból. Megjelentettük Kosztolányi Dezső egykori sajtópublikációinak gyűjteményét A néma mozi szivdobogással címmel, s jött ismét egy Krúdy, majd egy Esterházy.

– Milyen hatással voltak a '80-as évek végi politikai események erre a kulturális érdeklődésre.

– Mindenki hirtelen kelet-európai könyveket akart kiadni, s már a nagyok is mozgolódni kezdtek. Ezzel a hullámmal kerültem magam is az Albin Michel kiadóhoz, amely az elmúlt négy év során a térség, s benne a magyar irodalom legnagyobb francia mecénása lett: megindította közép-európai sorozatát, aminek vezetésével engem bíztak meg. Az elmúlt, közel fél évtized során megjelentették Krúdy Útitárs című könyvét és az Asszonyosságok díját, két könyvet Máraitól, másodsor is kiadtuk Bibót, napvilágot látott Soros György könyve, a Mentésük meg a demokráciát Keleten, s a térség többi jeles írója: Hrabal, a litván Kondrotas, akit először magyarul olvastam, a cseh Josef Hirsal, s a lengyel Hanna Krall. A siker ekkor már szinte programozható volt, s magam is megtisztelő elismeréseket kaptam: két éve otthon a Füst Milán-díjjal tüntettek ki Krúdy-fordításaimért, tavaly pedig itt Franciaországban is a művészetek és irodalom lovagjává ütöttek. Hála Krúdnyak, Kosztolányinak, Márainak meg a többieknek.

Párizs, 1994. február

Seres Attila